

Svar til encyklopædisten

Det er med glæde, at jeg kan konstatere, at min artikel "*Gentænkning af samfundsvidenskaben*" trykt i Samfundsfagsnyt september 2012 er blevet studeret, og har afstedkommet et fyldigt og grundigt svar fra Jonas Uhrskov i samfundsfagsnyt december 2012. Tak for det.

Jeg tillader mig dog, at give et kort gensvar med henblik på netop at understrege mine pointer i min tidligere artikel. Jeg skal gøre det kort.

Urskovs afslutter mange af sine påstande med, at henvise til "*Den Store Danske*". Hermed mener han sikkert, at der er sat punktum. Det er sandheden! En samfundsfaglig sandhed, som findes derude, og som kan kortlægges og indfanges i leksika. Vi skal vel helt tilbage til de franske encyklopædister i oplysningstiden, som havde samme naive forestilling. Verdenen kan indfanges, forstås og nedskrives i en encyklopædi. Det var et umuligt forehavende. Bind efter bind blev skrevet, men der kom hele tiden ny og anderledes viden til. Viden er dynamisk og konstrueres konstant. I dag er situationen sådan, at de fleste leksika netop kun findes elektronisk for på den måde hurtigt at kunne rettes til.

Så kære encyklopædist, jeg er ikke benovet over, at du som samfundsfaglærer henviser til Den Store Danske. Jeg mener ikke, at det er en metode, vi kan anvende overfor vores samfundsfagelever i gymnasiet. Altså, at de bare kan slå op i Den Store Danske. Det er ikke udvikling og analyse, men fossilering af faget.

I dit grundige svar sporer jeg også en noget gammeldags teleologisk opfattelse af samfundsudviklingen. Som Hegel mener du, at samfundet udvikler sig i en bestemt fremadskridende retning. I dag er det markedsøkonomi, demokrati og den moderne kernefamilie. Det er i hvert fald ikke klaner og alternative styreformers, som f.eks. socialisme. For dig er udviklingen ikke kontingent. Jeg fornemmer ligefrem, at du er inspireret af Fukuyamas ideer om historiens afslutning efter sammenbruddet af statssocialismen i Central- og Østeuropa samt Sovjetunionen.

I mine øjne er det en naiv opfattelse af samfundsudviklingen. Pladsen er ikke til, at jeg kan give dig mange eksempler på, at udviklingen er gået baglæns, markedet er ophørt, ytringsfriheden begrænset, civilisationer overløbet af kulturelt og teknologisk tilbagestående folk osv. I det hele taget er det vanskeligt i faget at arbejde med dikotomier som planøkonomi overfor markedsøkonomi, socialisme overfor liberalisme osv. Hvordan får vi indplaceret Kina anno 2013?

Endelig bekræfter du også min påstand om, at vi ikke kan skelne mellem redegørelse, analyse og vurdering. En taksonomi, som i en menneskealder har ødelagt samfundsfagsundervisningen, og meget andet undervisning! Jeg fornemmer klart, at du normativt tilslutter dig ideen om fri markedsøkonomi, og i det hele taget den måde vi har organiseret os på her i vesten. Fint med det. Du har noget at kæmpe for og bidrage med. Husk dog lige at præsentere din fortælling for dine elever, som din egen sociale konstruktion af virkeligheden.

Endelig er jeg rigtig glad for de eksempler, som du fremdrager. De er rigtig gode til at understrege mine pointer. Næmlig at samfundsfaglige fænomener er sociale konstruktioner. Lad mig give nogle eksempler.

Som god encyklopædist vil du vise regularitet og almengyldig sandhed. Derfor grafen med udviklingen af skilsmisser i Danmark fra 1900 til 2009. Men hvad er en skilsmisse i dag og i år 1900? Forstår vi det samme?

At et ægteskab ophører? Hvornår ophører et ægteskab? Kan man være gift i 1900, og ægteskabet er ophørt, men der er ingen skilsmisse? Hvad er et ægteskab? Har ægteskabet sammen betydning i år 1900 som i år 2009? Kan to mennesker, der lever sammen uden indgåelse af ægteskab blive skilt? Hvad er det lige din graf viser? Gør den os klogere? Den kræver i hvert fald en længere fortælling.

Det samme med kernefamilien. Hvad er det? To lesbiske, der er gift og som har fået et barn? Jeg må skuffe encyklopædisten med, at vores samfundsfaglige begreber kun er sociale konstruktioner. Og det er vigtigt, at gøre vores elever opmærksomme på dette, mere end at lære dem at finde sandheden i Den Store Danske.

Endelig må jeg skuffe dig med, at mange økonomer i dag mener, at udbud og efterspørgsel ikke nødvendigvis giver den rigtige pris. Jeg vil ikke her belære dig omkring de mange forudsætninger, der skal være opfyldt før man kan tale om et frit marked, men blot gøre dig opmærksom på at mange af de finansielle produkter, der blev solgt op til krisen, ikke kunne værdisættes. Økonomer skriver, at mange af produkterne var totalt uigennemskuelige. De blev solgt til en pris, men ikke en objektiv rigtig pris, men snarere til en pris, der blev socialt konstrueret. Hvad med huspriser? Er de sociale konstruktioner?

Afslutningsvis insinuerer du, at jeg går ind for et alternativ til markedsøkonomi, og du roder dig ud i noget med Sovjetunionen og planøkonomi. Jeg har på ingen måde skrevet noget om Sovjetunionen. Jeg har blot skrevet, at den samfundsfaglige virkelighed er kontingent og social konstrueret. Jeg tror ikke, som du og de andre encyklopædister, at historien er stoppet, og vi er nået det højeste udviklingsstrin som mennesker og samfund. Tværtimod er vi, og vores elever, hver eneste dag i gang med at producere samfund og skabe ny historie. Det er det, som gør samfundsfag interessant!

Venlig hilsen

Peter Gorm Larsen.

31. december 2012.